

REALITAT SACERDOTAL PER AVUI I DEMÀ

Llorenç Alcina Rosselló

I. Quin sentit té el ministeri sacerdotal en l'Església?

En aquestes darreres dècades, i en tot el segle XX, des del Papa Sant Pius X fins a Benet XVI, ja en el segle XXI, mai el magisteri pontifici i episcopal no havia dedicat tants de textos als preveres, al ministeri sacerdotal i a les seves necessitats. Però és un fet eclesial que en realitat foren sobretot els fundadors de congregacions sacerdotals els que posaren interès a ajudar els preveres, sovint més que els bisbes. Perquè, en el fons, l'estructura piramidal eclesial, d'abans de l'Església en comunió del Concili Vaticà II, incloïa els preveres com una part del funcionament de la complexa organització eclesiàstica.¹

Situar bisbes i preveres en el capítol tercer de la constitució dogmàtica *Lumen gentium* com a eixos de la comunió eclesial i dedicar als preveres el decret *Presbyterorum ordinis*, indicant-hi que han de viure “a la manera dels apòstols”, afirmació que va fer inserir en el text el Cardenal Marty, Arquebisbe de París, donà a la comprensió del prevere una novetat existencial dins l'Església.

Una qüestió interpel·la tot un sector del Poble de Déu: què és el que distingeix bàsicament el laic dels altres ministres de l'Església? Quines són les seves funcions essencials? És per ventura com un sacerdot de l'Antic Testament o d'una altra religió desenvolupada? Que té a veure amb l'anunci de l'Evangeli, amb el sacrifici del culte o el ministeri de la direcció de la comunitat eclesial?

(1) Benet XVI. “Los sacerdotes, testigos de la misericordia divina. Catequesis sobre San Juan Eudes”. *L'Osservatore Romano*, edició setmanal en llengua espanyola, XLI, 34, 21-08-2009, pàg. 12.

Aquestes preguntes es poden destriar d'entre molts d'articles o taules rodones sobre el sacerdoci. És necessari respondre a les qüestions, si volem que l'Església pugui proposar encara amb garantia als seus membres assumir el ministeri sacerdotal per continuar la missió eclesial.

La resposta que donarem és sobretot en vista a la identitat i la funció sacerdotal, perquè solament així sabrem que té futur necessari el ministeri sacerdotal. Per això la primera afirmació a fer sorgeix del decret esmentat del Vaticà II sobre la vida del prevere. En el número 2, en continuïtat amb el Concili de Trento, diu: "El mateix Jesucrist, d'entre els seus deixebles, en va instituir alguns com a ministres que en la societat dels creients tinguessin la santa potestat de l'Orde per a oferir el sacrifici eucarístic i perdonar els pecats i oferissin públicament l'ofici sacerdotal [...]. Per això el sacerdoci dels preveres suposa certament els sagraments de la iniciació cristiana. Però el sacerdoci és conferit per aquell especial sagrament amb el qual els preveres, per la unció de l'Esperit Sant, queden segellats amb un caràcter particular i així es configuren amb Crist Sacerdot de forma que poden obrar en persona de Crist Cap («in persona Christi»).

El sacerdoci ministerial és per la pròpia naturalesa comunió i configuració amb Crist Sacerdot, Profeta i Pastor. El futur sacerdotal serà sempre el desenvolupament continuat, fins a la fi de la història, d'aquesta realitat.

Podem alterar l'orde dels títols i funcions i concebre el ministeri per l'encàrrec d'anunciar l'Evangeli, com el Vaticà II ha fet: "El Poble de Déu es congrega primerament per la Paraula del Déu vivent, que amb tota raó és cerca da en l'anunci dels preveres [...], que tenen com a primer deure el d'anunciar a tots l'Evangeli de Déu" (PO 4).

És només a continuació que parla de la funció eucarística del prevere: "És des d'aquest anunci de l'Evangeli que els preveres, consagrats per Déu, essent el seu cap el Bisbe, són fets especialment participants del sacerdoci de Crist i actuen en la celebració del sacrifici eucarístic com a ministres del sacerdoci de Crist i són ministres en la litúrgia per l'acció de l'Esperit Sant en ells en bé de la comunitat eclesial [...]. Per la celebració de l'Eucaristia, de forma assenyalada, ofereixen sacramentalment el sacrifici de Crist" (PO 5).

Però endemés, el Vaticà II desenvolupa la funció pastoral dels preveres, que duen a terme la missió de Crist, Cap i Pastor, dient que "els preveres, que exerceixen l'ofici de Crist Cap i Pastor segons la part d'autoritat que els és pròpia, reuneixen en nom del bisbe la família de Déu com una fraternitat que té un sol cor i per Crist, en l'Esperit Sant, la condueixen a Déu Pare" (PO 6).

El Concili Vaticà II té el gran mèrit d'haver establert i mantingut l'equilibri entre les tres classes de funcions del ministeri presbiteral: la missió profètica de proclamar i ensenyar la Paraula de Déu; el poder sacerdotal de celebrar els sagraments i, sobretot, d'oferir el sacrifici eucarístic; i la responsabilitat pastoral de dirigir la comunitat del Poble de Déu.

Per tant, segons el Vaticà II, no es pot ni infravalorar ni privilegiar cap de les tres responsabilitats del ministeri. Podríem dir que en l'Edat Mitjana es va remarcar el poder sacerdotal, mentre que la Reforma Protestant va mantenir solament la missió profètica i la responsabilitat pastoral, deixant absolutament al marge el poder sacerdotal.²

La *Confessió Helvètica Protestant*,³ document fonamental de la Reforma per la seva influència, publicat el 1566, afirma amb contundència que “en el Nou Testament no es dóna cap rastre de sacerdoci, perquè nostre Senyor no va ordenar en l'Església de la Nova Aliança sacerdots, és a dir, ‘sacrificadors’ que, havent rebut cert poder de suplicar, poguessin oferir diàriament com a hòstia i sacrifici la mateixa carn i la mateixa sang del Senyor, sinó que els va ordenar per a l'ensenyament i administració dels sacraments”. Aquesta administració, per la Reforma, es reduïa a dos sacraments: el baptisme i l'eucaristia.

El professor A. Gounelle⁴ ha afirmat que “per la mateixa Reforma, la tasca principal del ministeri és anunciar l'Evangelí, predicar-lo i explicar-lo, sense cap connotació sacrificial”. Una valoració feta en les diverses famílies de la Reforma: luteranisme, calvinisme, etc., ens fa constatar aquesta realitat. La Reforma del segle XVI va trencar amb la Tradició, és una ruptura que, a Joan Pau II, li va fer afirmar “que era un cisma” que no guardava, afegim, a nivell sacramental, possibilitats d'apropament, ja sia al catolicisme o a l'ortodòxia. Però el camí vers l'Eucaristia ha de ser la meta.

El Vaticà II ha afirmat, amb total claredat i equilibri, la triple funció dels preveres com a ministres de la Paraula de Déu, ministres del culte litúrgic i especialment de l'Eucaristia, i guies i pastors del Poble de Déu. Diu així: “En el ministeri del sacrifici eucarístic, en el qual els preveres acompleixen el seu principal ministeri, es realitza continuadament l'obra de la nostra redempció, i per tant, se'ls demana amb tota la força possible la seva celebració quotidiana, perquè encara que no hi puguin ser presents fidels, és certament acte de Crist i de l'Església” (PO 13).

Queda clar que el Vaticà II parla molt clarament del caràcter sacerdotal del prevere, que ofereix cada dia el sacrifici eucarístic, acte de Crist i de la seva Església, i que “en la pregària de la Litúrgia de les Hores ofereix la seva veu a l'Església en nom de tota la comunitat humana i així persevera en l'oració juntament amb Crist, que viu sempre per a intercedir per nosaltres, com diu la carta als Hebreus (7, 25)” (PO 13).

(2) Nicolás López Martínez. “*Presbyterorum ordinis* y Vaticano II” a Profesores de la Facultad de Teología de Burgos. *Diccionario del Sacerdocio*, BAC, Madrid 2005, pàg. 629-639.

(3) *La Confession Helvétique de 1566*. Edition de J. Courvoisier, Ginebra 1944, cap. 18.

(4) A. Gounelle. “Le sacerdoce universel” a *Études Théologiques et Religieuses*. 63 (1968), 430.

Aquest és un punt molt important en la diferència entre catòlics i protestants sobre la doctrina del ministeri. Per l'Església Catòlica, el bisbe o el prevere tenen un caràcter sacerdotal, que exerceixen principalment en l'Eucaristia. Mentre que per les tradicions protestants nascudes al segle XVI, el ministre ordenat no té absolutament aquesta propietat ni aquesta funció sacerdotal, solament la missió profètica i pastoral de Crist, mitjançant la proclamació de la Paraula i la direcció de la comunitat eclesial.

En els diàlegs, tan freqüents des del Vaticà II, i en els documents que s'han ocupat del problema del ministeri sacerdotal, sovint s'han cercat coincidències, certament importants, encara que sense insistir massa en la diferència relativa a la qualitat sacerdotal del ministre ordenat, tant si és bisbe com prevere. Algunes vegades s'ha arribat a acords o equivalències forçades, que tal volta no reflecteixen les autèntiques postures d'una part i de l'altra. Per això, l'ecumenisme de la veritat haurà d'arribar a fer constatar els autèntics punts de convergència, però sense infravalorar les divergències reals que encara subsisteixen, ja dins la primera dècada del segle XXI.

És necessari recordar que, encara que el Vaticà II afirma clarament en el decret *Presbyterorum ordinis* el caràcter sacerdotal del presbiterat, utilitza el terme "prevere" per a designar el sacerdot. Amb aquest fet pretén fer reviure la concepció tradicional dels tres ministeris de l'episcopat, el presbiterat i el diaconat. El decret pretén, per tant i sobretot, definir el servei propi del prevere en relació amb el bisbe. És per això que els anys posteriors al Concili Vaticà II els estudis sobre el ministeri han utilitzat tan abundantment els termes de "sacerdoci, sacerdot, sacerdotal". La conseqüència ha estat que el contingut tradicional de la paraula "sacerdoci" tendeix a convertir-se en un simple adjectiu. Per això, en realitat han tingut tan poc èxit expressions com "ministeri sacerdotal" o "actualitat sacerdotal del ministeri".

Igualment ha estat tractat el presbiterat en relació amb el laïcat, i sobre tots dos –presbiterat i laïcat–, el Vaticà II ha reflexionat fonament, fent ressorgir més el sentit del "sacerdoci comú" o reial i baptismal, relacionat amb el "sacerdoci ministerial" dels preveres i els bisbes.

Per altra banda, tal volta el decret sobre la vida dels preveres del Vaticà II ha intentat conciliar la doctrina conciliar sobre el presbiterat i el laïcat, però sense arribar a donar un impuls renovador a una autèntica espiritualitat sacerdotal del presbiterat. Podria ser aquesta la causa del que s'ha anomenat "crisi de la identitat del sacerdot" i la raó de la caiguda de l'espiritualitat sacerdotal dels ministres de l'Església, encara que el magisteri posterior ho hagi complementat?

El fet que no s'hagi subratllat, com feia la Tradició, el caràcter sacerdotal dels preveres, no ha duit tal volta a una interpretació marcadament social i funcional del ministeri?

Al prevere, se'l veu fonamentalment com l'home de la Paraula, encarregat de predicar l'Evangeli i d'ensenyar la doctrina de l'Església; després com a pastor o guia de la comunitat cristiana, amb la missió d'organitzar els diversos serveis eclesials i d'establir relacions amb l'Església local i la societat.

Hem de dir que la importància que se li ha donat a la dimensió profètica i a la funció pastoral del ministeri presbiteral pot debilitar el caràcter sacerdotal que hauria de caracteritzar sempre la relació essencial del ministre amb Crist Sacerdot en una vida de contemplació, d'oració i d'ofrena, en la qual la celebració del sacrifici eucarístic conserva el lloc clau.

És a dir, que la veritat plena del ministeri cristià no és factible més que quan es dona un equilibri entre els tres aspectes o serveis que el constitueixen: 1) profètic (proclamació i ensenyament de la Paraula de Déu), 2) sacerdotal (ofrena de l'Eucaristia, celebració litúrgica i sacramental, intercessió des de la contemplació) i 3) pastoral (edificació de l'Església i organització dels seus serveis).

Cal tenir present un fet postconciliar: insistir tant en el ministeri presbiteral en relació amb l'episcopat, el diaconat i el laïcat, com a servei de la Paraula i responsabilitat en l'edificació de la comunitat eclesial, ha fet que s'hagi anat desdibuixant, a poc a poc, la dimensió sacerdotal de ministeri, és a dir, la seva vessant sacramental, eucarística i contemplativa. És ver que el sacerdot està al servei de la Paraula i de la comunitat, però és també i sobretot home d'oració i de contemplació, en comunió amb Crist Sacerdot, i que reproduïx sacramentalment la seva ofrena eucarística i la seva intercessió contínua. Aquest caràcter sacerdotal del ministeri és *essencial* per a definir-ne la identitat i l'espiritualitat específiques.

La identitat fonamental del sacerdot catòlic s'arrela bàsicament en el fet de ser un elegit per Déu i per l'Església per a oferir tota la seva vida a la comunió contemplativa amb Crist Sacerdot i intercessor, primerament mitjançant el sacrifici eucarístic, i després amb la Litúrgia de les Hores i l'oració dialogal personal, que és contemplativa sempre; per a servir Crist Profeta, proclamant i ensenyant la Paraula de Déu; per a reunir la comunitat eclesial en nom de Jesucrist Pastor per la força de l'Esperit Sant.

Així quan el caràcter sacerdotal del prevere pot mantenir l'equilibri de les tres funcions essencials del ministeri, la seva espiritualitat el defineix i marca específicament com a home del sacrifici eucarístic, de l'oració litúrgica i contemplativa. Aquest vincle entre sacerdoci ministerial i sacerdoci eucarístic és un element permanent de la tradició catòlica de l'Església.

Dissortadament, la Reforma Protestant el va minimitzar o contestar, fonamentant-se en una interpretació peculiar del Nou Testament. Tal vegada el diàleg ecumènic s'ha posat de part d'aquesta contestació. De fet, alguns exegetes actuals, que redueixen la seva interpretació al Nou Testament, sem-

bla que es recolzin en una concepció *no* sacerdotal del ministeri cristià. És un fet que catòlicament *no* podem admetre.⁵

És ver que el Nou Testament presenta un cert silenci sobre el caràcter sacerdotal del ministeri, però aquesta realitat sacerdotal anirà explicitant-se, a poc a poc, en la tradició dels quatre primers segles, etapa esplendent dels Pares de l'Església i dels Concilis. És un fet que sorgirà una relació entre el Nou Testament –amb allò poc que manifesta sobre el caràcter sacerdotal del ministeri, però que és suficient– i la Tradició, que utilitzarà sense dubtar-ne el vocabulari sacerdotal per a construir una espiritualitat sacerdotal del ministeri.

La celebració de l'Eucaristia com a memorial del sacrifici del Senyor impulsarà l'Església dels primers segles a aprofundir en l'espiritualitat sacerdotal del ministeri. L'anomenada "oració sacerdotal de Crist", en el capítol 17 de Sant Joan, i la carta als Hebreus clarifiquen el misteri de la participació en el sacerdoci de Crist com a únic sacerdoci, puix que Ell és el Gran Sacerdot. Endemés, aquesta participació en el sacerdoci de Jesucrist implica la successió apostòlica del ministeri de l'Església, perquè la comunió amb Crist passa per la comunió amb els apòstols, ambaixadors i ministres seus, com diu Sant Pau.

II. Vivim el final del sacerdoci?

És un recent article del Bisbe de Baiona (França), monsenyor Marc Aillet, que duu el títol de "I si demà no teníem pus sacerdots?",⁶ el que ajuda a reflexionar des de l'afirmació de Benet XVI en la seva carta per a l'Any Sacerdotal (2009-2010), quan demana als preveres "un compromís de renovació interior més incisiu i vigorós per a donar testimoni evangèlic en el món d'avui", en un moment en què la disminució de preveres arriba a nivells extrems, especialment a Europa, i en diversos països el reagrupament de les parròquies exigeix respostes sacerdotals noves.

Encara que el descoratjament de molts és fort, l'esmentat bisbe ens indica "repartir des de Crist" i viure el que també demana Benet XVI: "Una Església manco seduïda per massa activitats i més decididament consagrada a l'oració." No podem oblidar que "és el Senyor qui construeix la seva casa" i des de diverses formes de pregària podem relançar l'evangelització i així preveres i laics reprendran el mandat missioner de Jesucrist, que no ha perdut de cap manera actualitat: "Anau per tot el món i proclamau l'Evangeli a tota la creació" (Mc 16, 15).

(5) Philippe Ferlay. *Compendio de la fe catòlica*, Ed. EDICEP, València 1989, pàg. 229-231.

(6) Marc Aillet. "Et si demain nous n'avions plus des prêtres?" a *L'Église dans le monde*, 145, octobre 2009, pàg. 8-9.

La crida a la nova evangelització fou la crida clau del Vaticà II, confirmada per Pau VI i repetida en tots els continents per Joan Pau II, des del document de Pau VI *Evangelii nuntiandi* de 1975, que podem dir que constitueix el programa de l'evangelització del món modern. Encara que l'expressió concreta de "nova evangelització" és de Joan Pau II, que la va pronunciar per primera vegada en la seva visita pastoral a Haití. Però l'empenta, l'havia donada el Vaticà II en diversos documents. És un anunci per a batiats i no batiats, en un ambient guanyat per la secularització. Precisament en el II Sínode d'Àfrica, l'octubre de 2009, els Bisbes han repetit que no volen que s'exporti al seu continent la negació de Déu de l'Occident. Prou mal va fer al segle XIX i part del XX un colonialisme materialista, per oferir-hi ara un colonialisme nihilista, han reafirmat.⁷

Per aquestes raons han de ser cridats al presbiterat noves generacions de candidats, oferint-los una figura *no* acomplexada del sacerdot i ben identificada, amb la forta convicció, com diu Benet XVI, que "el sacerdoci és indispensable a l'Església, per a total interès del laicat".

Per això és necessari captar l'originalitat del sacerdoci de Crist i la seva relació amb el sacerdoci comú de tota l'Església i amb el sacerdoci ministerial. No oblidem que, a la carta als Hebreus, Jesús es presenta com el sacerdot perfecte i definitiu. Ell és la plenitud del sacerdoci d'Israel, segons l'inesperat "orde de Melquisedec", i després d'Ell no poden existir altres sacerdots i sacrificis en el sentit de l'Antiga Aliança. Sant Pere ens dirà que el seu sacerdoci sacrificial és únic i perfecte, personal i interior, oferint-se plenament en la creu, intercedint davant el Pare, i, finalitzat el sacerdoci anterior a Jesucrist, es desenvolupa en la forma de sacerdoci profètic i reial de tots els cristians (1Pe 2, 9). Per això el sacerdoci de Crist i el de tota l'Església és un ofici sacrificial i d'intercessió. Per això, com Jesús es va oferir per tot el món, també tots els batiats s'ofereixen a si mateixos com a ofrenes agradables a Déu. Així el sacerdoci de Crist i el sacerdoci de tot el Poble de Déu tenen com a funció essencial la de consagrar el món a Déu mitjançant l'Eucaristia i la intercessió. Per tant, tots els cristians són sacerdots en comunió amb Crist Sacerdot dins el món i per a bé del món. Simultàniament, els creients en Crist tenen la tasca de construir el Cos de Crist (Ef 4, 11 seg.), i d'entre aquests cristians, alguns pel ministeri ordenat són ministres en comunió amb Crist, Diaca, Pastor i Bisbe (Jo 13, 14; Lc 22, 26 seg.; Jo 10, 11; 1Pe 2, 25 i 5, 1-4). Aquests són elegits, cridats i ordenats per Crist i entregats per Ell a l'Església per a construir el Cos de Crist, edificar la comunitat i santificar el Poble de Déu per la Paraula, els sagraments i l'Esperit de força, d'amor i de saviesa (2 Tm 1, 7).

(7) Miguel Ángel Egea. "África pide respeto, dignidad y solidaridad. El Papa clausura el II Sínodo para África". *Ecclesia*, LXIX, 3, 490, 31-X-2009, pàg. 1616-1617.

Solament presentant el sacerdoci viscut així, en l'actualitat, serem feels a la Tradició Apostòlica i els preveres serem signes i instruments del sacerdoci de Jesús en l'Església i per al món. Serem servents de la Paraula de Déu amb el carisma i la missió d'ensenyar la Paraula de Déu, proclamant la bona nova de la salvació, amb la predicació litúrgica, l'ensenyament catequètic i la reflexió teològica.

Per estar unit al ministeri de Crist, Gran Sacerdot i Intercessor, el ministre ordenat té la missió especial d'intercedir per tots els que li han confiat, d'escoltar-los, aconsellar-los, consolar-los i ajudar-los a viure el goig cristià.

Aquesta intercessió sacerdotal es realitza plenament en l'Eucaristia, per això la responsabilitat més gran del prevere és la de presidir l'Eucaristia. Així la Tradició ha definit sempre el ministeri a partir de l'Eucaristia i de la Reconciliació. Concretament, presidir l'Eucaristia i escoltar els homes i dones que cerquen el perdó de Déu constitueixen la tasca peculiar del prevere.

Per a finalitzar és necessari recordar el gran document *Pastores dabo vobis* de Joan Pau II, exhortació apostòlica del Sínode mundial de Bisbes sobre la formació al sacerdoci i, en definitiva, com ha de ser oferit el presbiterat ara. Recordant el número 10 de la constitució *Lumen gentium* del Vaticà II, es reafirma que “el sacerdoci comú dels feels i el sacerdoci ministerial jeràrquic, encara que diferents essencialment i no sols en grau, s'ordenen l'un a l'altre, perquè tots dos participen a la seva manera de l'únic sacerdoci de Crist”. Hem de reconèixer que el prevere i el laic es distingeixen per la crida que Déu els ha fet, pels carismes de l'Esperit Sant que els han configurats a Crist i preparats per a funcions específiques en l'Església: uns com a profetes de la Paraula, sacerdots de l'Eucaristia i pastors de l'Església. Els altres, com a testimonis de l'Evangeli en el món, com a “pedres vives que van construït un temple espiritual dedicat a un sacerdoci sant, per a oferir, per mitjà de Jesucrist, sacrificis espirituals agradables a Déu com a sacerdoci reial” (1Pe 2, 5. 9).

Resumint la missió del prevere ens diu Joan Pau II a *Pastores dabo vobis* que el prevere ha de ser l'home configurat amb Crist, Profeta, Sacerdot, Pastor. La imposició de les mans del Bisbe rebuda a l'ordenació crea una vinculació ontològica que és de naturalesa trinitària, i així el prevere, a causa de la virtut de la consagració que ha rebut, és enviat pel Pare, per mitjà de Jesucrist, amb el qual com a Cap i Pastor del seu poble es configura de manera especial, per a viure i actuar amb la força de l'Esperit Sant al servei de l'Església i per la salvació del món (cf. *Pastores dabo vobis*, 12). Aquest text de 1992 recorda com la identitat del prevere és sobretot el perllongament del mateix Crist, Gran i Únic Sacerdot de la Nova i Eterna Aliança; així el prevere ha de ser clara imatge de Crist Sacerdot, és a dir, “una representació sacramental de Jesucrist”.

Per això el prevere representa Crist, Cap i Pastor de l'Església. També la doctrina del ministeri com a representació de Crist fa que el sacerdot no sigui un simple representant de l'Església en el món, sinó el representant de Crist davant l'Església. És un signe de la transcendència i la llibertat de la Paraula de Déu davant la comunitat eclesial, encara que la llibertat de la Paraula de Déu que representa el prevere no és la llibertat personal del ministre, sinó la llibertat de Crist, la llibertat de la Tradició, la llibertat de l'Església, que, a través dels segles, renova permanentment el seu sotmetiment a la Paraula de Déu. Per això diu *Pastores dabo vobis* (21) que el sacerdot, amb la Paraula de Déu i els signes sacramentals, al servei dels quals viu, pertany als elements constitutius de la mateixa Església, perquè el sacerdot és signe del primat absolut i de la totalitat de la gràcia que el Ressuscitat ofereix a la seva Església. Per tant, per mitjà del sacerdot ministerial, l'Església és conscient que solament és el fruit de la gràcia de Crist en l'Esperit Sant.

Finalment, tota aquesta doctrina, condensada per a un article, ens recorda que, del sacerdot, la societat d'avui, i no sols els creients, espera que anunciï i reconciliï. Més que mai ha d'estar disposat a ser el confident de tots, passant moltes estones en l'església, com tants de sacerdots ho han fet i ho fan, asseguts en el confessional o pregant en un lloc on el puguin descobrir. També per a ser predicador, sacerdot i pastor, com Crist, el prevere s'ha d'obrir a l'acció de l'Esperit Sant, contemplant la Paraula de Déu, reflexivament també, essent un contemplatiu, com Sant Joan d'Àvila o Sant Joan Maria Vianney, tan apostòlics tots dos, i ha de viure amb senzillesa i esperit d'abnegació.

Aquesta és la seva configuració amb Crist, enmig dels homes més diversos, dins la globalització que vivim, ajudat de la Mare de Jesús, que conegué bé els Apòstols en situacions diverses. Ella ajudarà els preveres a estimar més l'Església, Cos de Crist, i a viure al costat de totes les tristesses i angoixes humanes, multiplicades en la nostra societat. Sí, el presbiterat té futur, si sòlidament comprès en la seva teologia, no és un grapat d'idees, sinó una missió en expansió permanent.⁸

(8) Albert Nolan OP. *Jesús hoy. Una espiritualidad de libertad radical*,³ Ed. Sal Terrae, Santander 2007, pàg. 204-216.